Resurrection District, Duke Žvelgaitis provincial forces, Juozapavičius Tactical Zone. The date and circumstances of the death of both partisans are unknown, and the Apušrotas village old cemetery is only their suspected burial site. Two areas (a total of 19.5 m^2) were excavated in it and eight grave pits unearthed in the sterile soil (Figs. 1–4), none of which was the grave of the aforementioned partisans.

Algimantas Merkevičius,
Julius Kanarskas, Lijana Remeikaitė

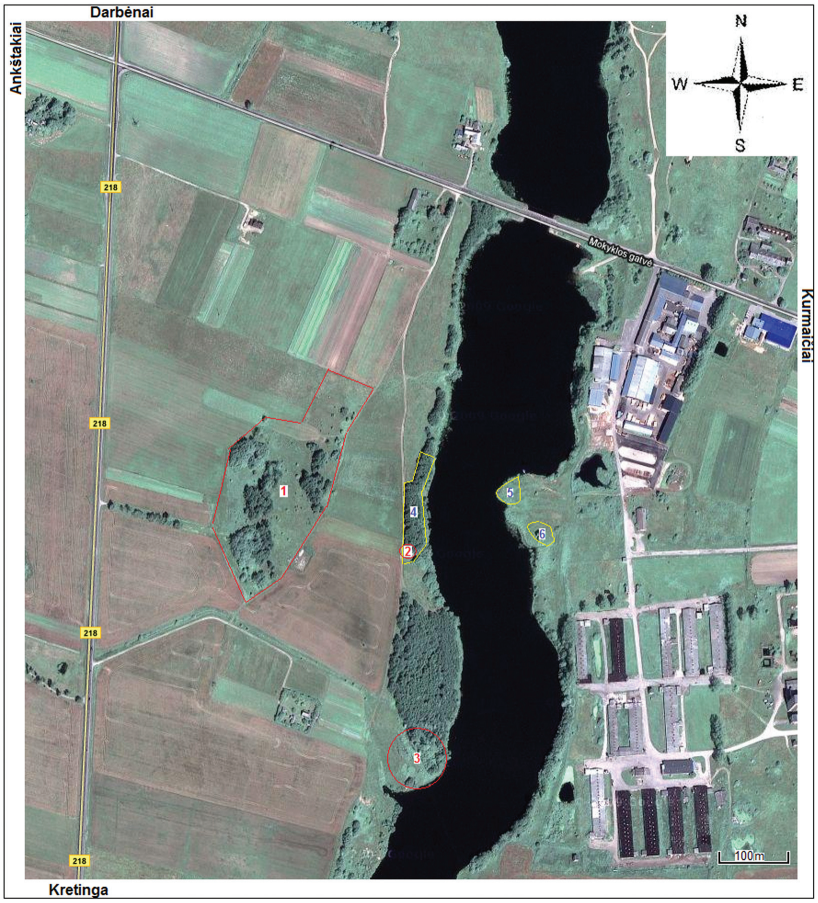
Tyrinėjimai Kurmaičių mikroregione

Kurmaičių mikroregionas yra į Š nuo Kretingos, Akmenos upės baseine. 2010 m. trečius metus vykdant Lietuvos mokslo tarybos Mokslo fondo remiamą projektą „Kultūrinio kraštovaizdžio raida archeologijos ir gamtos mokslų duomenimis (ARCHEOKRAŠTOVAIZDIS)“, VU Kurmaičių mikroregione **Kurmaičių** ir Tintelių kaimuose (Kretingos r.) vykdė archeologinius tyrimus (1 pav.). Vykdant projektą 2008 ir 2009 m., šiame mikroregione buvo atlikti archeologinių objektų ir jų gamtinės aplinkos žvalgymai. Apžiūrėti ir analizuoti Traidžių miške, Kurmaičių, Padvarių, Tintelių ir Tūbausių kaimuose, Pilsupio ir Burkštino upelių bei Akmenos upės pakrantėse esantys archeologiniai objektai ir jų aplinka.

Vienas iš kasinėjimų tikslų – patikrinti dešiniajame Akmenos upės krante XX a. pradžioje perkasto pilkapio, vadinamo Pilale (UK 27085), aplinką. Šis pilkapis yra 520 m į P nuo Kurmaičių tilto per Akmenos upę, dešiniajame jos krante. Į Š nuo minėto pilkapio yra neaukšta pakiluma, orientuota Š–P kryptimi, apsodinta pušimis. Joje buvo iškasti 9 šurfai po 2x1 m. Bendras šurfais ištirtas plotas sudarė 18 m^2. Juose aptikta vėlyvų XX a. I pusės radinių: žiestos keramikos šukių, raudonos ir gelsvos spalvos plytų gabaliukų, balto stiklo gabaliukas, gyvūnų kaulų, melioracijos vamzdžių dalių ir kt. Ankstyvesnio laikotarpio objektų šioje vietoje neaptikta.

Patikrinus aplinką į Š nuo minėto pilkapio, buvo numatyta tirti teritoriją į P nuo jo. Šioje vietoje ištirta ***perkasa 10***. Iš pradžių jos vietoje buvo išmatuotas 2x2 m dydžio plotas. Vėliau 29–40 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, išryškėjus dviems tamsiai rudos spalvos maišyto priesmėlio dėmėms, buvo padarytos išpjovos į P ir į R. Po išplėtimų bendras perkasos plotas pasiekė 12 m^2. Armenyje aptikta vėlyvų, XX a. I puse datuojamų radinių: keramikos, raudonos spalvos plytų gabaliukų, gyvulio kaulas ir t. t. Perkasos PR dalyje ištirta 1,27x1,23 m dydžio ovalo formos tamsiai rudos spalvos degėsinga priesmėlio dėmė. Buvo padarytas jos pjūvis Š–P kryptimi. V jos dalyje rasta pavienių angliukų ir jų koncentracijų. Dėmės R dalyje, 63 cm gylyje nuo žemės paviršiaus aptikta pavienių degintų žmonių kaulų, o netoli jų, 67 cm gylyje – angliukų koncentracija. Sluoksnio storis centrinėje dalyje siekė 26–32 cm. Š ir centrinė dėmės dalys apardytos gyvūnų.

Perkasos 10 PV dalyje ištirta tamsiai rudos, juosvos spalvos maišyto priesmėlio su angliukais dėmė, kurioje 43–55 cm gylyje nuo žemės paviršiaus rastas gyvūnų apardytas *degintinis kapas* urnoje lygiu paviršiumi (2 pav.). Dalis urnos šukių ir degintinių kaulų buvo nustumtos į dėmės ŠR ketvirtį. Ant urnos buvo uždėtas stambus – 39x36x10 cm dydžio – pilkšvos spalvos akmuo. Šis kapas preliminariai datuojamas ankstyvuoju geležies amžiumi. Jis nuo apardyto pilkapio (Pilalės)

1 pav. Kurmaičių ir Tintelių kaimų archeologinių paminklų situacijos ortofotoplanas: esami archeologiniai objektai: 1. Kurmaičių kapinynas (UK 5237), 2. Kurmaičių pilkapis – Pilalė (UK 27085), 3. Kurmaičių pilkapių vieta (UK 12258). 2010 m. tyrinėti spėjami objektai: 4. Pilkapio – Pilalės aplinka, 5. Aukštumos kyšulys – Pilalė, 6. Kalva – Kapeliai. Parengė J. Kanarskas.

Fig. 1. An orthophoto showing the situation of the Kurmaičiai and Tinteliai village archaeological sites: existing archaeological objects: 1. Kurmaičiai cemetery (UK 5237), 2. the Kurmaičiai barrow called Pilalė (UK 27085), 3. the site of the Kurmaičiai barrows (UK 12258). Suspected objects excavated in 2010: 4. the vicinity of Pilalė barrow, 5. Pilalė highland spur, 6. Kapeliai hill.

sampilo apačios buvo nutolęs 6,7 m į PR.

Kita tyrinėjimų teritorija – Pilale arba Markapiais vadinama vietovė **Tintelių** kaimo žemių Š pakraštyje. Ji yra 380 m į P–PV nuo Kurmaičių tilto per Akmenos upę, 620 m į V nuo kelio Kurmaičiai–Tinteliai, Akmenos upės (Padvarių tvenkinio) kairiajame krante. Šalia yra Kurmaičių kaimas bei Kurmaičių paukštininkystės ūkio gamybiniai-ūkiniai pastatai. Dėl to vietovė dažnai priskiriama Kurmaičiams, nors pagal registrą patenka į Tintelių kaimo ribas. Šioje teritorijoje norėta

patikrinti, ar kairiajame Akmenos upės krante nebuvo Kurmaičių pilkapiuose ir kapinyne (UK 5237, 27085, 12258) laidotų bendruomenės narių gyvenvietės. 1940 m. šį upės krantą žvalgė Ignas Jablonskis, o 1959 m. – muziejininkas Juozas Mickevičius. Tyrimais šioje teritorijoje taip pat siekta patikrinti J. Mickevičiaus duomenis apie joje aptiktus archeologinius radinius. Šio muziejininko duomenimis, kapinės buvusios kiek pakilesnėje kyšulio dalyje, ovalo plano, pailgos ŠR–PV kryptimi, 37 m ilgio, 10–15 m pločio. Be žmonių kaulų, jose anksčiau buvo randama karstų liekanų, žalvarinių žiedų, apyrankių, monetų, arklio kamanų žvangučių, geležinių „durtuvų" (ietigalių?), peilių, kaltinių vinių. Radiniai neišliko, tik vienas žvangutis pateko į KM. Pasakojama, kad tai seniausios Kurmaičių kaimo kapinės, įrengtos bendro naudojimo žemėse (ganyklose), kuriose XVIII a. susiformavo vienkieminis Tintelių užusienis (pirmąkart paminėtas 1771 m. Kretingos grafystės inventoriuje) XIX a. antroje pusėje tapo savarankišku kaimu. Pasak vietos gyventojų, čia seniau laidoti Kurmaičių ir Tintelių gyventojai, mirę nuo maro, todėl kapinės pavadintos Markapiais. XX a. pradžioje jose dar stovėjo keli seni aukšti ąžuoliniai kryžiai ir stogastulpiai, kurių paskutinis audros metu nuvirto 1910 m.

Lietuvos žemės reformos metu šios vietovės žemė atiteko Kurmaičių kaimo ūkininkams Aleksui Šikšniui ir Stasiui Tamašauskui. Ūkininkai kyšulyje kasė duobes bulvių rūsiams, kapines suarė, nurinko jose ir aplinkoje buvusius akmenis. VAK 1935 m. tolesnį objekto naikinimą pristabdė, o savininkus įpareigojo Pilalės nebearti ir nekasinėti. Tačiau II Pasaulinio karo metais ir po jo bulviarūsiai vėl buvo kasami, o teritorija ariama. Kuriantis gamybinei-ūkinei zonai, kapinės buvo pamirštos, o rengiant tvenkinį jų teritorija sulyginta, bulviarūsių duobės užpiltos. Šiuo metu visa pusiasalio teritorija ir į R esanti aplinka dirvonuoja, tik vietomis auga krūmokšniai. Kyšulio PV pakraštyje įrengta prieplauka. Nuo jos Kurmaičių link R–V kryptimi išilgai pusiasalio išvažinėtas lauko keliukas.

Archeologinių tyrimų metu pusiasalio V pakraštyje buvo iškasti 2 šurfai (1–2), kuriuose ištirtas bendras 5,9 m² dydžio plotas. ***Šurfas 1*** iškastas iškyšulio V pakraštyje, netoli kranto skardžio. Iš pradžių jis buvo 1x2 m dydžio, orientuotas Š–P kryptimi. Šurfo PV kampe, 24–36 cm gylyje nuo žemės paviršiaus aptikta dalis akmenų konstrukcijos, o ŠV dalyje – kapo dalis. Todėl jis buvo išplėstas į P ir į V. Bendras išplėsto šurfo plotas – 4,75 m². Čia aptikti 7–8 apardyti žmonių kapai, iš kurių 4 ištirti. Geriau išliko kapai 1 ir 2, virš ku-

2 pav. Perkasa 10, degintinis kapas urnoje iš V. A. Merkevičiaus nuotr.

Fig. 2. Trench 10, the cremation in an urn as seen from the W.

3 pav. Šurfas 1, 4 griautiniai kapai ir akmenų krovinys, skirtas kryžiui įstatyti iš R. A. Merkevičiaus nuotr.

Fig. 3. Test pit 1, 4 inhumations and a stone cairn for erecting a cross, as seen from the E.

rių buvo kapai 3 ir 4 (3 pav.). Jie buvo ištirti, o kaulai paimti osteologiniams tyrimams. Šurfo P dalyje, prie P, R ir V šurfo sienelių, apie 55–60 cm gylyje nuo žemės paviršiaus aptikti dar 3–4 kapai. Tačiau jie nepreparuoti ir palikti šurfe, kadangi dalis jų buvo už tiriamo ploto ribų.

Kapai 1 ir 2 aptikti šurfo Š dalyje, 49–66 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Jie gulėjo vienas šalia kito, kapo 2 kairysis žastikaulis buvo virš kapo 1 žastikaulio. Abu mirusieji palaidoti aukštielninki, ištiestoje padėtyje, galvomis į V (260°). *Kape 1* mirusiojo rankos sulenktos per alkūnes ir sukryžiuotos ant dubens, kairė uždėta ant dešinės. *Kape 2* mirusiojo rankos sulenktos per alkūnes smailiu kampu ir padėtos ant krūtinės, kurios kairėje pusėje, mentikaulio srityje ant šonkaulių gulėjo nedidelė žalvarinė širdies formos segė. Kape 1 mirusiojo išlikusio skeleto ilgis 1,47 m, kape 2 – apie 1,13 m. Dalis kaulų sunykę, kaukolės sukiužusios. Į Š nuo kapo 1 rasta karsto liekanų, o į R – geležinio dirbinio fragmentas.

Virš aprašytų kapų buvo palaidoti dar 2 žmonės, gulėję ŠR–PV kryptimi. Jų palaikai apardyti, išlikę tik ilgųjų kaulų fragmentai. Centrinėje šurfo dalyje 57–61 cm gylyje rasti *kapo 3* blauzdikauliai. Likusi griaučių dalis neišliko. Mirusysis palaidotas karste, kurio liekanose aptikta geležinė kaltinė vinis. Kape 62–63 cm gylyje rasti 2 žalvariniai juostiniai žiedai: vienas po blauzdikauliu, o kitas į R nuo kito blauzdikaulio.

37–48 cm į V nuo kapo 3 58–61 cm gylyje aptiktas suardytas *kapas 4.* Buvo išlikęs tik mirusiojo blauzdikaulis, orientuotas beveik Š–P (5–185°) kryptimi.

Šurfo P pusėje maišytoje žemėje 24–45 cm gylyje atsidengė akmenų krovinys, su-

darytas iš 25 vidutinio dydžio ir smulkių akmenų (26x18x26, 16x28x10, 10x11x8, 20x10x5 cm ir panašiai). Jis ovalo plano, ištęstas Š–P kryptimi, 74 cm ilgio, 59 cm pločio ir 34 cm aukščio, su 19x17 cm skersmens tuščiu tarpu centre, skirtu kryžiui įstatyti. Po kroviniu tęsėsi maišytos žemės sluoksnis. Jį nuėmus 66–67 cm gylyje, įžemyje išryškėjo apie 60 cm skersmens duobė. Jos centrinėje dalyje, arčiau Š krašto buvo iškastas 18–22 cm skersmens į apačią siaurėjantis įgilinimas, kurio dugnas buvo 1 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus. Įgilinime rastas tamsiai geltonos spalvos plokščias stiklinis 17 cm ilgio, 5,8 cm pločio, 4,2 cm storio sandariai užkimštas buteliukas profiliuotais peteliais, kurio šonuose išlietas vokiškas užrašas: „KARLSRUHE / F. WOLFF & SOHN“, o ant dugno – data: „1684“ (4 pav.). Jis buvo paguldytas kakleliu žemyn.

Prie R šurfo sienelės rastas žalvarinis žiedas praplatinta viršutine priekine dalimi bei keli smulkūs žmonių kaulai.

Šurfe 2 (1,15x1 m dydžio) aptiktas iki 88 cm storio permaišytos žemės sluoksnis, kuriame ties dugnu rastas žmogaus stuburo slankstelis ir šonkaulio dalis. Šurfo P kampe įžemyje išryškėjo bulviarūsio duobės kraštas.

Apie 40 m į PR nuo Markapių, už negilios daubos yra pakiluma, kurią iš V ir PV juosia tvenkinys, iš P – lanka, o iš R – griova. Ji apie 34–39 m skersmens, išgaubta viršūne, dirvonuojanti. P pakraštyje auga ievos. J. Mickevičiaus surinktoje medžiagoje kalvelė vadinama Kapeliais. Jos PR pakraštyje, centrinėje dalyje ir V šlaite buvo iškasti 3 šurfai, kuriuose ištirtas 8 m² dydžio plotas. Kapų ir archeologinių radinių neaptikta.

2010 m. archeologinių tyrimų metu Kurmaičių kaime, Akmenos upės kairiajame ir dešiniajame krante iš viso ištirtas 43,9 m² dydžio plotas. Dešiniajame upės krante archeologiniais tyrimais nustatyta, kad teritorija į Š nuo perkasto pilkapio (Pilalės) nebuvo naudojama laidojimui, o į P nuo jo rastas ankstyvojo geležies amžiaus apardytas degintinis kapas urnoje. Kairiajame upės krante aptiktos XVI–XVIII a. datuojamos ankstyvosios kaimo kapinaitės.

4 pav. Kurmaičių (Tintelių) Pilalė, Markapiai, šurfas 1. Kryžiaus stiebo stulpavietėje aptiktas buteliukas. J. Kanarsko nuotr.

Fig. 4. Kurmaičių (Tintelių) Pilalė, Markapiai, test pit 1. The small bottle discovered at the base of a cross site.

Vėliau buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai kasinėjimai **Kurmaičių** archeologinio komplekso – kapinyno (UK 5237) ir pilkapių (UK 27085; UK 12258) apsaugos zonos Š dalyje, suplanuotos elektros kabelio trasos vietoje. Ši trasa suprojektuota apie 170 m į Š nuo Kurmaičių kapinyno ir apie 140 m į P nuo Mokyklos gatvės. Elektros kabelio trasa orientuota ŠV–PR kryptimi. Jos ilgis apie 300 m, plotis – 50 cm, gylis apie 70 cm. Šioje vietoje iškasta 10 šurfų, iš viso ištirtas 23,83 m² dydžio plotas. Kultūrinio sluoksnio ir archeologinių radinių neaptikta.

Tyrimų metu aptikti radiniai perduoti KM.

The excavation of the Kurmaičiai microregion

In 2010, excavations were conducted in Kurmaičiai and Tinteliai villages (Kretinga District) (Fig. 1) for a third year in implementing the project, 'The development of the cultural landscape according to archaeological and natural science data (ARCHAEOLANSCAPE)', which is supported by the Research Foundation of the Research Council of Lithuania. One of the aims of this excavation was to check the right bank of the river Akmena in the vicinity of Pilalė barrrow, which began to be dug up in the early 20th century. Nine 2 x 1 m test pits (a total of 18 m^2) were excavated to the N of the aforementioned barrow. Finds from the post-Medieval period and the first half of the 20th century were discovered in them. No objects from an earlier period were found in this area.

Trench 10, which had a 1,27 x 1,23 m oval dark brown stain of charcoally sandy loam in its SE part, was excavated in the area to the S of the aforementioned barrow. Isolated pieces of charcoal and concentrations of them were found in its W part. Isolated cremated human bones were discovered at a depth of 63 cm in the E part and a concentration of pieces of charcoal nearby at a depth of 67 cm. A stain of dark brown – blackish mixed sandy loam with pieces of charcoal, which contained a disturbed animal cremation in an urn (Fig. 2) at a depth of 43–55 cm, was excavated in the SW part of trench 10. Some of the urn's sherds and cremated bones had been pushed to the NE quarter of the stain. A large greyish stone had been placed on top of the urn. The burial dates to the early Iron Age and was 6.7 m to the SE of the bottom of the disturbed (Pilalė) barrow mound.

A second aim of the excavation was to check whether the settlement of the community that made the burials in the Kurmaičiai barrows and cemetery had been founded on the left bank of the Akmena. Five test pits (a total of 13.9 m^2) were excavated in this area. Test pit 1 contained 16th–18th-century inhumations, some with grave goods: a bronze heart-shaped brooch, two bronze band rings, and one ring with a wide head (Fig. 3). The remains of wooden coffins and one hand-forged iron coffin nail had survived beside some of the burials. A stone cairn for erecting a cross was also found here, and under it a small glass bottle with the manufacturer's name, '*Karlsruhe/ F Wolff & Soh*', cast on the side and the date '*1684*' on the bottom (Fig. 4). A human vertebra and part of a rib were found in test pit 2. No burials or finds were discovered on the next hill, which is called Kapeliai [small cemetery]. A total of 43.9 m^2 were excavated in 2010.

A field evaluation was later conducted in the N part of the protection zone of the Kurmaičiai archaeological complex: cemetery and barrows (Kretinga District). Ten test pits (a total of 23.83 m^2) were excavated but no cultural layer or finds were discovered.

Klaidas Perminas

II Pasaulinio karo karių kapai Klaipėdos apylinkėse

2010 m. birželio ir liepos mėnesiais atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai dviejose Klaipėdos rajono žmogaus kaulų radimvietėse – kelio Slengiai–Baukštininkai 2-ajame kilometre bei Jakų kaime, Jubiliejaus g. 3. Pirmuoju atveju palaikai rasti vykdant minėto